

УДК 37.07:005.95/96

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.54038

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДИПЛОМАТИЧНОЇ РОБОТИ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ПОТРЕБ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ЗАКОРДОНОМ

© Д. В. Петрашенко

У статті розглянуто механізми посилення гуманітарної взаємодії, та, власне формату та виду необхідних форм співпраці, як окремого вагомого напрямку в гуманітарно-культурній діяльності українських посольств за кордоном. Висновки, зроблені на основі такого аналізу, дозволять вдосконалити міжнародну складову державної політики України, а українцям – відчувати себе частиною єдиної спільноти, що підвищуватиме відчуття самоідентичності з українським народом

Ключові слова: гуманітарна політика, державна політика, дипломатія, українська діаспора, дипломатичне представництво України

In the article the mechanisms to enhance humanitarian cooperation, and in fact the format and types of the required forms of cooperation as a separate direction in meaningful humanitarian and cultural activities of Ukrainian embassies abroad are reviewed. The conclusions drawn from this analysis, would enhance the international component of the state policy of Ukraine, and would allow Ukrainians to feel a part of the community, and that will increase the sense of identity of the Ukrainian people

Keywords: humanitarian policy, public policy, diplomacy, Ukrainian diaspora, diplomatic mission of Ukraine

1. Вступ

З метою виявлення потреб української діаспори за кордоном в посиленні гуманітарної взаємодії, та, власне формату та виду необхідної взаємодії, було проведено опитування громадян українського походження.

Вважаємо, що забезпечення взаємодії між регіональними осередками діаспори має бути окремим напрямком в гуманітарно-культурній діяльності українських посольств за кордоном, що дозволить українцям відчувати себе частиною єдиної спільноти, та підвищуватиме відчуття самоідентичності з українським народом.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

У вітчизняній науці різні аспекти гуманітарної складової проблем о формування та реалізації політики державного управління в умовах європейської інтеграції були у полі зору таких вчених: Л. Літра, Ю. Кононенко [2], І. Бачило [3], В. Бакуменка, В. Князева, О. Матвієнка, В. Скрипки, С. Примаченко [4].

Теоретичну основу дослідження складають праці вітчизняних та зарубіжних політологів, геополітиків, істориків, міжнародників, дипломатів.

3. Мета та задачі дослідження

Установлення та розвиток дипломатичних відносин між державами та іншими суб'єктами міжнародного права забезпечується цілою гамою засобів з дотриманням напрацьованих світовим співтовариством норм і принципів міжнародного права. А їх втілення в життя забезпечується з допомогою різного роду інституційних механізмів. Одним із найбільш важливих серед них є дипломатичні представництва – постійні органи зовнішніх зносин держави, що знаходяться на території іншої держави. Дипломатичні представництва, виступаючи від імені держави, що їх заснувала, мають широкі повноваження в усіх політичних та інших питаннях, що виникають у міждержавних взаєминах.

Для України роль і значення дипломатичних представництв на сучасному етапі особливо підвищується у зв'язку з активізацією процесів європейської та євроатлантичної інтеграції, а також у контексті реалізації власних інтересів розбудови демократичної правової держави, у тому числі у зовнішньополітичній сфері.

Державна політика співпраці зі світовою українською спільнотою у гуманітарній сфері є одним з пріоритетних напрямів формування позитивного гуманітарного простору для громадян України, які опинилися за кордоном.

4. Матеріали та методи дослідження взаємодії між регіональними осередками діаспори в гуманітарно-культурній діяльності українських посольств за кордоном

Було опитано 110 представників російської діаспори, що забезпечує репрезентативність вибірки. Вибір саме російської діаспори пояснюється як результатами проведених раніше досліджень, які виявили наявність найбільшого інформаційного пресингу на українську діаспору саме в цій країні, так і виявленим раніше фактом недостатньо активної праці українського посольства в Росії з діаспорою.

На питання «Чи існує дефіцит соціально-культурної чи гуманітарної взаємодії зарубіжних українців із Україною?», відповіді розподілилися так, як це представлено на рис. 1.

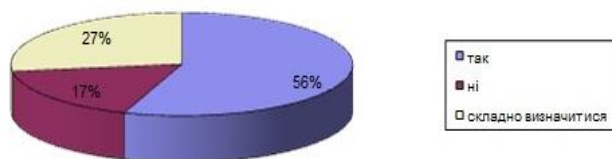

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів на питання «Чи існує дефіцит соціально-культурної чи гуманітарної взаємодії зарубіжних українців із Україною?».
Джерело: власне дослідження автора

Переважає більшість відповідей свідчить про наявність дефіциту взаємодії. Слід відзначити велику кількість респондентів, які не змогли визначитися з відповіддю на питання (27 %).

Також, опитуванням виявлено недостатній рівень зв'язків між окремими осередками діаспори в різних регіонах, як це представлено на рис. 2.

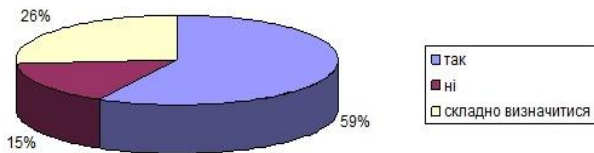

Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів на питання «Чи існує наразі проблема комунікації осередків українських діаспор в країні перебування?».
Джерело: власне дослідження автора

Далі було досліджено окремі конкретні напрямки, в яких має відбуватися сприяння задоволенню культурних потреб українців діаспори.

Одним з гуманітарно-культурних заходів, які постійно проводяться посольствами України за кордоном, є підтримка розвитку українських бібліотек.

Розподіл позитивних відповідей на дане запитання за віковою ознакою наведено на рис. 4.

Звертає на себе увагу той факт, що, по-перше, більшість респондентів в принципі не вважає українські бібліотеки потрібними для свого розвитку, а по-друге, що серед респондентів, що вважають їх потрібними, 23 % – це вікова категорія старше за 60 років, 41 % (найчисельніша група) – 51–60 років, і 27 % – це категорія 36–50 років.

Вважаємо, що дана ситуація пояснюється не відсутністю інтересу у молоді до української літера-

тури в принципі, а використанням цієї віковою групою сучасних інформаційних технологій, які значно скорочують час, необхідний для відвідування бібліотек, і полегшують пошук потрібної інформації.

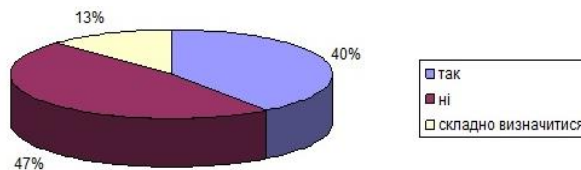

Рис. 3. Розподіл відповідей респондентів на питання «Чи маєте Ви особисто потребу в україномовних бібліотеках в країні вашого перебування?»
Джерело: власне дослідження автора

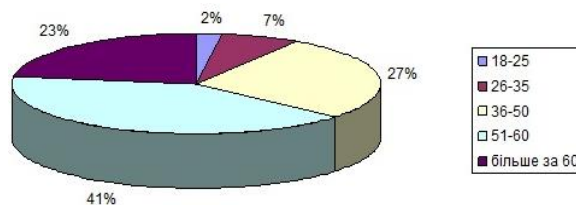

Рис. 4. Розподіл за віковою ознакою відповідей респондентів на питання «Чи маєте Ви особисто потребу в україномовних бібліотеках в країні вашого перебування?»
Джерело: власне дослідження автора

Тезу про наявність інтересу до україномовних видань поза залежністю від носіїв підтверджує розподіл відповідей на питання «Чи маєте Ви бажання ознайомлюватися з сучасною українською літературою та періодикою?», розподіл відповідей на яке наведено на рис. 5.

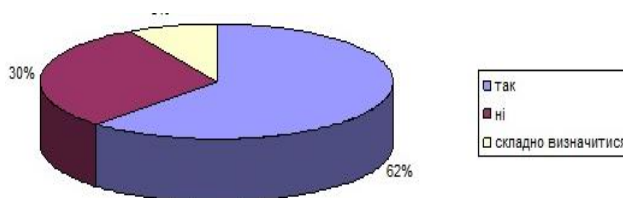

Рис. 5. Розподіл відповідей респондентів на питання «Чи маєте Ви бажання ознайомлюватися з сучасною українською літературою та періодикою?»
Джерело: власне дослідження автора

Отже, важливим напрямком гуманітарної роботи посольств має стати забезпечення інтерактивного доступу діаспори до кращих здобутків сучасної української літератури та періодики.

Також, опитування показало високу зацікавленість представників діаспори (досліджувалася вікова категорія від 18 до 35 років, загалом 49 респондентів) щодо україномовної освіти (рис. 6).

Зазначимо, що серед 35 осіб, котрі надали позитивну відповідь, 19 мають середню спеціальну, незакінчену вищу або вищу освіту, в тому числі один респондент є кандидатом наук.

У відповідях на додаткові запитання про форму освіти, 30 респондентів відповіли що освіта має мати інтерактивну, дистанційну форму. Також, 30 респондентів відповіли, що хотіли би, щоб їхні діти

(наявні або майбутні) навчалися в школах з викладанням української мови.

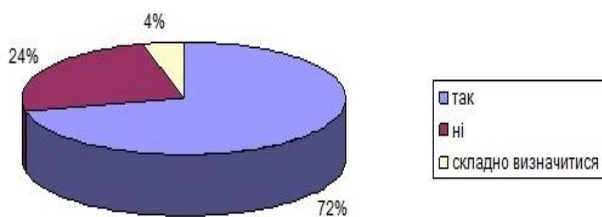

Рис. 6. Розподіл відповідей респондентів на питання «Чи маєте Ви потребу у доступі до україномовної освіти?»
Джерело: власне дослідження автора

Це свідчить, що і в даній сфері використання сучасних інформаційних технологій може дати плідний результат. Одночасно з тим, підтримка посольством шкіл з викладанням української мови також є важливим напрямком культурно-гуманітарної роботи.

Все це разом, на нашу думку, свідчить про необхідність перенесення акцентів культурно-гуманітарної взаємодії у віртуальну сферу, яка стає все частіше середовищем реального забезпечення інформаційних та культурних потреб.

Разом із тим, саме віртуальна сфера є все частіше середовищем, в якому ведуться інформаційні війни, та здійснюються інформаційні впливи.

Отже, застосування саме цього напрямку дозволить отримати синергетичний ефект від виконання функцій посольств у культурно-гуманітарній сфері: протидіяти негативним інформаційним впливам, та, одночасно, з використанням тих же ресурсів, проводити власну гуманітарну політику.

Переведення сфери комунікацій та культурно-гуманітарної взаємодії переважно у віртуальну сферу є наслідком об'єктивних процесів інформатизації суспільства.

Відзначимо, що в найбільшому ступені технологія ведення інформаційних війн в мережі Інтернет на сьогодні відпрацьована в такому його сегменті, як соціальні мережі.

Одночасно, розповсюдження соціальних мереж викликало до життя появу електронної дипломатії.

Гіларі Клінтон, будучи в посаді Державного секретаря США, зазначала, що «Електронна дипломатія є ще одним засобом спілкування. Винайдення телеграфу призвело до великого занепокоєння в дипломатичному співтоваристві, де перспективу отримання щоденних інструкцій зустріли не дуже радо. Але як наші дипломати врешті-решт оволоділи телеграфом, вони так само роблять все можливе, щоб використовувати потенціал цих нових інструментів».

На сьогодні, у дипломатичному вжитку електронна дипломатія отримала назву електронної дипломатії (хоча, фактично, в процесі її реалізації використовуються різноманітні соціальні мережі).

5. Результати дослідження конкретних напрямків, в яких має відбуватися сприяння задоволенню гуманітарних потреб українців діаспори

На основі викладених вище досліджень щодо ролі і можливостей використання електронної дип-

ломатії вважаємо доцільними реалізацію наступних базових пропозицій щодо активізації дипломатії:

- Розробити спеціальну програму та створити відповідний відділ, призначений для просування та підвищення ефективності цифрової дипломатії в межах Міністерства закордонних справ. Цей підрозділ має відповідати за заохочення дипломатів до використання соціальних медіа у два способи. По-перше, для залучення ширшої аудиторії як всередині країни, так і за її межами з метою донесення інформації про актуальні проблеми міжнародної політики, для використання цифрових каналів із метою інформування суспільства у кризових ситуаціях, а також як засобу формування суспільної думки.

- Започаткувати навчальні програми та спеціалізовані курси, які мають бути запропоновані дипломатам з метою навчання основ застосування засобів електронної дипломатії у їхній роботі, а також протистояння викликам дипломатії.

- Значення дипломатії в контексті протидії агресивним інформаційним впливам пояснюється самим механізмом ведення інформаційної війни.

6. Обговорення результатів дослідження конкретних напрямків, в яких має відбуватися сприяння задоволенню гуманітарних потреб українців діаспори

Як впливає з проведеного дослідження, в середовищі української діаспори вже спостерігається подібна стратифікація, оскільки частина її представників з інтересом ставляться до реалізації своїх культурно-гуманітарних потреб, в той час як інша частина – взагалі не проявляє зацікавленості відносно історичної вітчизни.

Також, електронна дипломатія в контексті забезпечення розвитку культурно-гуманітарних потреб української діаспори відрізняється тією безумовною перевагою, що вона може бути реалізована за будь-яких умов, поза залежністю від волі керівництва країни перебування, в той час як традиційні культурно-гуманітарні заходи можуть бути легко заблоковані навіть на рівні місцевих органів влади.

7. Висновки

Підсумовуючи наведену інформацію та проаналізовані дослідження, ми може ми говорити про доцільність створення комплексу заходів, які були б спрямовані на забезпечення:

1. Культурно-гуманітарних потреб української діаспори в умовах прихованої або прямої протидії чим процесам з боку органів влади країни перебування.

2. Протидії негативним інформаційним впливам (заходам інформаційної війни), спрямованим на нівелювання та зниження відчуття національної та культурної ідентичності українців діаспори.

У даному контексті пропонується комплекс заходів, доцільність яких обґрунтовується як проведеним соціологічним дослідженням автора, так і об'єктивними потребами протидії інформаційним впливам на діаспору:

1. Забезпечення доступу представників діаспори до сучасної художньої, наукової, історичної літе-

ратури українською мовою (створення літературного порталу). Створення даного порталу вимагатиме оцифрування значної кількості літературних творів, при одночасному врегулюванні забезпечення авторських прав науковців та письменників.

2. Допомога в отриманні українською мовою за кордоном дистанційної освіти українською мовою у вітчизняних вищих навчальних закладах (створення освітнього порталу). На сьогодні існує значна кількість програм дистанційного навчання, створених українськими ВНЗ. Задачею МЗС має стати їх популяризація, та забезпечення доступу до безкоштовного, або пільгового навчання представників діаспори.

3. Забезпечення потреб української діаспори за кордоном в об'єктивній та неупередженій інформації про внутрішню та зовнішню політику України, про події всередині країни, формування позитивного іміджу України за кордоном (створення інформаційного порталу).

Вважаємо, що запровадження комплексу зазначених заходів значно сприятиме розвитку та успішній реалізації культурних, гуманітарних, освітніх потреб представників української діаспори, збереження та формування їх самоідентичності з українським народом, та протидії існуючим на сьогодні негативним інформаційним впливам ззовні.

Література

1. Clinton, H. (2014) Remarks on Internet Freedom [Electronic resource]. – Available at: <http://www.state.gov/secretary/rm/2010/01/135519.htm>
2. Літра, Л. Як новітні технології можуть посилити міжнародні позиції України? [Електронний ресурс] / Л. Літра, Ю. Кононенко. – Режим доступу: <http://www.iwp.org.ua>
3. Бачило, И. Л. Информационные технологии и система органов государственной власти [Текст] / И. Л. Бачило // Информационное общество. – 2000. – Вып. 1. – С. 47–52.
4. Бакуменко, В. Д. Державне управління: Словник-довідник [Текст] / В. Д. Бакуменко, Д. О. Безносенко, І. М. Варзар, В. М. Князев, С. О. Кравченко, Л. Г. Штика. – К.: УАДУ, 2002. – 228 с.
5. Скрипка, В. Н. Інформаційні технології в державному управлінні [Текст]: навч.-метод. зб. / В. Н. Скрипка,

С. В. Бутко, О. В. Примаченко, В. А. Тимко. – Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ. п-в, установ і орг. – Чернігів: ЦППК, 2006. – 199 с.

6. Матвієнко, О. В. Інформаційний менеджмент: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях [Текст] / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін. — К.: Слово, 2007. — 200 с.

7. Офіційне інтернет-представництво Президента України: Доступ до публічної інформації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.president.gov.ua/content/pub_info.html

8. Хачатуров, К. А. Роль международной информации в формировании репутации государства [Текст] / К. А. Хачатуров // Информация. Дипломатия. Психология. Сборник материалов «круглого стола» и лекций преподавательской кафедры массовой коммуникации и связей с общественностью Дипломатической академии МИД России. – М.: Известия, 2002. – С. 305–309.

References

1. Clinton, H. (2014). Remarks on Internet Freedom. Available at: <http://www.state.gov/secretary/rm/2010/01/135519.htm>
2. Litra, L., Kononenko, Y. How new technologies can strengthen the international position of Ukraine? Available at: <http://www.iwp.org.ua>
3. Bachylo, I. L. (2000). Information technologies and the system of state authorities. The information society, 1, 47–52.
4. Bakumenko, V. D., Beznosenko, D. O., Varzar, I. M., Knyazev, V. M., Kravchenko, S. O., Shtyka, L. G. (2002). State management: Dictionary – Directory. Kyiv: UADU, 228.
5. Skrypka, V. N., Butko, S. V., Primachenko, O. V., Tymko, V. A. (2006). Information technologies in public administration. Chernihiv Center for training and retraining of employees of state authorities, local government, state institutions and administrations. Chernihiv: TSPPK, 199.
6. Matviyenko, O. V., Tsyvin, M. N. (2007). Information management, supporting lecture notes in charts and tables. Kyiv: Slovo, 200.
7. The Official web-site of the President of Ukraine: Access to Public Information. Available at: http://www.president.gov.ua/content/pub_info.html
8. Khachaturov, K. A. (2002). The role of international information in the formation of state reputation. Information. Diplomacy. Psychology. A collection of the materials of a "round table" and lectures of the department for mass communication and public relations of the Diplomatic Academy of the MFA of Russia. Moscow: Izvestiya, 305–309.

*Рекомендовано до публікації д-р наук з держ. управління Саламатов В. О.
Дата надходження рукопису 15.10.2015*

Петрашенко Дар'я Володимирівна, аспірант, кафедра філософії, теорії та історії державного управління, Національна академія державного управління при Президенті України, вул. Єжена Потьє, 20, м. Київ, Україна, 03057
E-mail: darina27@gmail.com